

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора **Коваля Віктора Васильовича**
на дисертаційну роботу **Станєвої Яни Миколаївни** на тему
«Управління сталим розвитком портової системи України»,
яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 –
«Менеджмент», галузь знань 07 – «Управління та адміністрування»

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська морська академія» Міністерства освіти і науки України.

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Актуальність дисертаційної роботи полягає у зростаючій ролі портової системи України як ключового елемента національної економічної стратегії та вирішального чинника забезпечення її стійкості в умовах криз та різних перетворень. У контексті економічної реструктуризації та інтеграції до Європейського економічного простору виникла необхідність переосмислення підходів до управління портовим сектором на основі принципів сталого розвитку.

Сучасні моделі розвитку портової системи вимагають переходу від локалізованого адміністративного ухвалення рішень до комплексних моделей, що інтегрують економічні, соціальні, екологічні та цифрові фактори в єдину систему управління. Особливої ваги набуває створення механізмів управління, що поєднують інструменти стабілізації з адаптивними та інноваційними рішеннями для забезпечення ефективного функціонування портової системи навіть за умов високої невизначеності та ризику.

У цьому контексті, можна визнати, що дисертація Станєвої Я. М. відповідає сучасним викликам науки і практики, спрямована на вирішення складного міждисциплінарного завдання та має вагоме значення задля розвитку теорії управління, а також для формування ефективної державної політики у сфері модернізації портової системи України.

Дисертаційна робота Станєвої Я. М. виконана в межах науково-дослідних робіт Національного університету «Одеська морська академія»: «Інноваційні технології в системі управління об'єктами водного транспорту України за критеріями світового фрахтового ринку» (номер державної реєстрації № 0123U101537, 2022-2026 рр.); «Інноваційні напрямки забезпечення системної безпеки морської транспортної галузі України» (номер державної реєстрації № 0122U201979, 2022-2025 рр.).

2. Ступінь обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Основні наукові положення, висновки та рекомендації дисертації достатньо теоретично та методично обґрунтовані. В дисертації забезпечено цілісність дослідницької логіки – від формування концептуальних засад до розроблення практичного інструментарію управління сталим розвитком портових системи України.

Достовірність результатів дослідження ґрунтується на комплексному використанні сучасних методів дослідження. В дисертації використано методи, такі як факторний аналіз, сценарний аналіз та аналіз моделей, що дозволили описати портову систему, а застосування індикативного моделювання та побудови інтегральних індексів сприяло забезпеченню багатовимірній оцінці її ефективності управління. Високий ступінь достовірності результатів дослідження додатково підтверджується широким спектром доступних даних (від національної статистики до даних міжнародних організацій та галузевих установ), що забезпечує емпіричну основу репрезентативності дослідження. Крім того, позитивно слід оцінити апробацію окремих положень дисертації у діяльності портових організацій.

Висновки дисертації є достатньо обґрунтованими, логічно структурованими та відображають результати проведеного дослідження, а запропоновані рекомендації можуть бути використані при формуванні політики сталого розвитку галузі. Результати дисертаційної роботи характеризуються належним рівнем наукової достовірності, аргументованості та практичної релевантності.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у формуванні інтегрованої концепції управління сталим розвитком портової системи України як складної адаптивної соціо-еколого-економічної системи (С. 90–95), що функціонує в умовах полікризових трансформацій і потребує синхронізації стабілізаційних та інноваційних механізмів розвитку.

Ключовим результатом дослідження є обґрунтування нового науково-аналітичного підходу до управління портовою системою, який базується на ідеї системної інтеграції різноспрямованих управлінських контурів та переходу до багаторівневої архітектури управління (С. 162–177). У цьому контексті, Станєвою Я. М. запропоновано системно-універсальний підхід (С. 162–164), що формує єдиний управлінський простір взаємодії економічних, екологічних, інституційних та інноваційно-цифрових складових розвитку.

Важливим науковим доробком виступає розроблена двоконтурна модель управління (С. 179-228), яка поєднує стабілізаційну функцію системи з її стратегічною адаптивністю. Новизною відзначається також формування індикативно-результативної моделі оцінювання ефективності та результативності управління (С. 164-223), яка забезпечує кількісну верифікацію результатів розвитку портової системи на основі інтегральних індексів, а також розроблення алгоритмізованого методичного підходу до управління за шістьма етапами у вигляді замкненого циклу прийняття рішень (С. 218–220).

Важливим здобутком є розвиток наукових положень щодо сценарного прогнозування розвитку портової системи (С. 215–219), де застосовано полівекторний підхід (С. 213–216), що дозволяє враховувати невизначеність зовнішнього середовища та багатоваріантність траєкторій розвитку.

Узагальнюючи, слід зазначити, що дисертаційна робота Станєвої Я. М. містить наукові результати, які мають елементи новизни, відзначаються концептуальною цілісністю, методичною завершеністю та спрямовані на розв'язання актуального науково-прикладного завдання у сфері управління сталим розвитком портових систем України.

4. Цінність результатів для науки і практики управління

Цінність результатів дисертаційної роботи визначається їх здатністю поєднувати теоретичну глибину із прикладною релевантністю в умовах трансформації економіки України та необхідності формування нової моделі управління портовими системами. Теоретична значущість роботи полягає у формуванні комплексного підходу до управління сталим розвитком портової системи України як багаторівневої системи.

У практичному аспекті значущість розробок полягає у створенні дієвого інструментарію, який може бути використаний для модернізації системи управління портовою галуззю України. Запропоновані управлінські рішення дозволяють: а) забезпечити узгодженість управлінських дій між різними рівнями управління; б) підвищити обґрунтованість стратегічних рішень за рахунок використання кількісних моделей оцінювання й прогнозування; в) адаптувати портову систему до умов невизначеності, воєнних ризиків та інтеграційних викликів; г) сформувати основу для переходу до європейських стандартів управління портами з урахуванням ESG-принципів і цифрової трансформації.

Результати дослідження пройшли апробацію та впроваджені у практичну діяльність, що підтверджується довідками, зокрема: ДП «Адміністрація морських портів України» (довідка від 19.12.2025 р.); ДП Морський торговельний порт «Чорноморськ» (довідка від 23.12. 2025 р.); філії АТ «ДПЗКУ» «Одеський зерновий термінал» (довідка від 12.01.2026 р.).

Науково-методичні розробки автора були впроваджені у навчальний процес Національного університету «Одеська морська академія» (акт впровадження від 15.12.2025 р.).

Отже, дисертаційна робота Станєвої Я. М. характеризується високим рівнем наукової значущості та практичної корисності, а її результати – можуть розглядатися як основа для формування сучасної управлінської моделі розвитку портової системи України в умовах післявоєнної реконструкції та євроінтеграції.

5. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота Станєвої Я.М. вирізняється концептуальною цілісністю, чіткою структурною організацією та логікою розгортання наукового дослідження – від постановки проблеми до формування прикладного інструментарію її розв’язання.

Перший розділ «Науково-теоретичні основи сталого розвитку портової системи» (С. 28–98) формує теоретико-методологічну основу дослідження. В межах розділу було систематизовано існуючі підходи до вивчення портових систем та їх сталого розвитку із подальшим критичним переосмисленням.

Другий розділ «Аналіз управління сталим розвитком портової системи України» (С. 99–161) виконує функцію аналітичної верифікації теоретичних положень. У ньому здійснено глибокий аналіз сучасного стану портової системи України, зіставлення з міжнародними практиками та ідентифікацію системних обмежень її розвитку. Аналітичний блок вирізняється достатньою глибиною, використанням репрезентативної інформаційної бази та обґрунтованістю аналітичних висновків, що забезпечує їх подальше використання у формуванні авторських пропозицій.

Третій розділ «Напрями та механізми удосконалення управління сталим розвитком портової системи України» (С. 162–225) є ключовим з точки зору наукового та прикладного внеску авторки. Саме тут сформовано нею інтегровану модель управління сталим розвитком портової системи, яка поєднує концептуальні положення з конкретними управлінськими інструментами.

Дисертаційна робота Станєвої Я. М. вирізняється прагненням здобувачки до комплексного поєднання сучасних інструментів стратегічного аналізу та управління розвитком портових систем. У роботі здійснено спробу інтегрувати аналітичні, прогностичні та управлінські підходи до дослідження функціонування портової системи України, зокрема шляхом поєднання індикативного моделювання розвитку галузі, алгоритмізації управлінських дій та сценарного прогнозування.

Застосований Станєвою Я.М. концептуально-аналітичний підхід дозволяє сформуванню більш цілісного методичного підґрунтя для обґрунтування стратегічних управлінських рішень щодо забезпечення сталого розвитку портової системи України. Загалом, структура дисертації, обсяг використаних у дисертації літературних джерел, а також загальний рівень розкриття наукових положень дає змогу оцінити дисертаційну роботу як завершене та обґрунтоване дослідження, що містить наукові результати.

Дисертація виконана державною мовою, а оформлення відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 року № 40.

6. Повнота викладення результатів у публікаціях

Результати дисертаційної роботи Станєвої Я. М. достатньо повно апробовані й висвітлені у наукових публікаціях автора. Вони охоплюють як теоретичні, так і прикладні аспекти результатів дослідження.

Наявність публікацій у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection свідчить про їх відповідність сучасному рівню наукових досліджень. Водночас, публікації Станєвої Я. М. у фахових виданнях України та матеріали конференцій, а також стаття у виданні іноземних держав та розділи у двох колективних іноземних монографіях сприяють широкій апробації результатів авторки у національному й міжнародному науковому середовищі. Результати дисертації, які містять наукову новизну, у достатній мірі відображено у публікаціях.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Зважаючи на актуальність та наукову новизну дисертаційної роботи, її значущість для управління портовою системою України в умовах зростання ризиків сталому розвитку, слід звернути увагу на зауваження та дискусійні питання:

1. У роботі аналітичний матеріал частково подається через характеристику функціонування окремих морських портів чи їх інфраструктурних компонентів та транспортно-логістичних зв'язків. Доцільніше було б чіткіше розмежувати рівні аналізу (портової системи та окремих портових комплексів), а також уточнити зміст поняття «портова система України» як інтегрованої сукупності морських портів, портової інфраструктури, транспортно-логістичних вузлів, інституційного середовища управління та взаємопов'язаних елементів національної транспортної мережі. Це б підвищило теоретичну визначеність і забезпечило його узгодження із об'єктом дослідження та представлених аналітичних результатів.

2. Для формування інтегральних оцінок розвитку портової системи авторкою використано систему часткових індикаторів, для яких визначено рівні значення вагових коефіцієнтів (С. 193–194). Водночас методичне обґрунтування процедури їх обґрунтування потребує більш детальної аргументації через обґрунтування методики визначення вагових коефіцієнтів (наприклад, із застосуванням методів експертного оцінювання), що сприяло б підвищенню методичної прозорості та відтворюваності запропонованого до використання індикативного інструментарію.

3. Здобувачкою обґрунтовано методичний підхід до управління сталим розвитком портової системи України (С. 205–219), який інтегрує індикативне моделювання, алгоритмізацію управлінських дій та сценарне прогнозування розвитку портової галузі. Водночас, попри належну структурованість підходу у вигляді замкненого управлінського циклу, з метою підвищення рівня операціоналізації запропонованої методики та її прикладної придатності, слід було обґрунтувати послідовність управлінської логіки реалізації запропонованої методики.

4. З огляду на наукову значущість дослідження сталого розвитку портової системи України та управління в умовах сучасних трансформацій транспортно-логістичного середовища (С. 99–156), що характеризуються впливом багатовекторних кризових факторів, доцільно було концептуалізувати цей підхід у положеннях наукової новизни саме через інтеграцію ідей сталого розвитку з новими підходами до управління розвитком галузевих систем у полікризових умовах.

5. У таблиці 2.7 заявлено порівняльний аналіз розвитку портових систем країн Європи, однак ключові кількісні показники (вантажобіг, контейнеробіг, частка портів у ВВП) залишені незаповненими. Це знижує аналітичну цінність таблиці та обмежує можливість формування обґрунтованих висновків. Доцільним є або повне заповнення показників, або методичне обґрунтування їх відсутності з трансформацією таблиці у якісно-порівняльний формат.

6. Здобувачкою деталізовано аспекти інтеграції портової системи України до міжнародного транспортно-логістичного простору та врахування сучасних тенденцій розвитку світових портових систем (С. 38–40; 137–159). Водночас, з огляду на стратегічний курс України на європейську інтеграцію транспортної інфраструктури, доцільно було у дослідженні також оцінити взаємозв'язок запропонованих управлінських підходів до розвитку портової системи України з європейськими інституційними й регуляторними рамками функціонування транспортно-логістичних мереж.

Певним чином узагальнюючи наведене вище, маємо відмітити, що висловлені зауваження і рекомендації мають переважно дискусійний характер та не знижують загальної наукової цінності отриманих результатів.

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту

Дисертація Станєвої Яни Миколаївни відповідає паспорту спеціальності 073 «Менеджмент» (галузі знань 07 «Управління та адміністрування») та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінетом Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 341 від 21.03.2022; № 502 від 19.05.2023; № 507 від 03.05.2024).

9. Академічна доброчесність

Аналіз дисертаційної роботи Станєвої Яни Миколаївни дозволив дійти висновку, що в ній відсутні прояви академічного плагіату, що підтверджено актом перевірки програмними засобами в НУ «Одеська морська академія». У наукових працях, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення та результати розрахунків, що є результатом особистих наукових досліджень автора. Усі посилання, наведені в тексті дисертації, присутні у списку використаних джерел.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Станєвої Яни Миколаївни на тему «Управління сталим розвитком портової системи України», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент», є завершеним самостійним науковим дослідженням, присвяченим формуванню теоретико-методологічних засад і розроблення інтегрованої системи механізмів, моделей та інструментів управління сталим розвитком портової системи України в умовах ресурсних обмежень і воєнно-індукованих загроз її транспортно-логістичної стійкості. У дисертації сформовано інтегрований концепт управління сталим розвитком портової системи України як складної адаптивної системи, що функціонує в умовах полікризових трансформацій і запропоновано системно-універсальний підхід, що формує єдиний управлінський простір взаємодії економічних, екологічних, інституційних та інноваційно-цифрових складових розвитку.

За актуальністю тематики, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю положень, практичним значенням результатів та відповідністю вимогам, визначеним Порядком присудження наукового ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р.), дисертація Станєвої Яни Миколаївни відповідає встановленим критеріям, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління
підприємницькою та туристичною діяльністю
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Віктор КОВАЛЬ

